

CLOENDA

per Ricard Simó i Bach

Amb aquest número de "QUADERN", finalitzem els nostres comentaris sobre llibres sabadellencs que des del primer exemplar d'aquesta revista hem anat oferint als nostres lectors.

Hom haurà pogut constatar a través de la seva lectura, l'exuberant producció literària i poètica que ha donat la nostra ciutat.

En el primer número, ressenyarem la magnífica tasca realitzada per la "Biblioteca sabadellenca" que dirigia el sapient periodista Joan Costa i Deu, la qual, publicà 30 volums.

En el segon, parlarem de les Edicions "La Mirada", dirigida pels reputats homes de lletres, Francesc Trabal, Joan Oliver i Armand Obiols, la qual, ens proporcionà 20 volums.

En el tercer, comentarem les edicions "Riutort", que dirigeix Andreu Castells i que fins al moment ens ha ofert 6 volums d'entre els quals, destaquem "L'Art sabadellenc" i "Sabadell, informe de l'oposició", dels que n'és autor el propi Andreu Castells.

En el quart, ressenyarem les publicacions editades per la Fundació Bosch i Casdellach, amb un total de 90 llibres. La direcció d'aquestes publicacions està formada per una comissió presidida per l'escriptor i poeta Pere Valls Garreta.

En el cinquè, parlarem de la producció realitzada per la Caixa d'Estalvis de Sabadell, que ha publicat fins el moment, 30 volums de veritable interès. El Director de l'Obra Cultural, és en Joan Ripoll.

I per fi, arribem a aquest sisè número, en el qual ens correspon posar punt final a la nostra tasca de comentarista. Abans però, cal parlar d'una manera breu i sintètica d'altres diverses publicacions realitzades per sabadellencs dignes de tot encomi, que malgrat no haver reeixit en els seus nobles propòsits, mereixen la nostra admiració.

Seguint l'ordre anunciat en el número anterior, avui parlarem de la "Biblioteca Sabadell", que creà i dirigí l'escriptor Ramon Bardés i Abellà, la qual, ens proporcionà 3 volums molt interessants que detallam a continuació:

1. - "**ANTOLOGIA**". Hi figuren 37 notables escriptors i poetes sabadellencs, d'entre els quals, hi podem veure els noms de: Joan Arús, Lluís Calvó, Lluís Casals, Lluïsa i Francesca Forrellad, Mn. Camil Geis, Mn. Ernest Mateu, Ramón Moix, Montllor i Pujal, Joan Oliver, Ramón Ribera, Roca i Garriga, Joan Sallarès, Josep Torrella, J. Sanmiquel, Valls Garreta, Joan Vila Casas...

2. - "**AGNES ARMENGOL**" (Biografia) de Pilar Tous i Cirera.

3. - "**SENSE ESPERANÇA**" (Novel·la) de Ramón Bardés i Abellà.

També cal parlar de les publicacions de "La Fona", si bé nosaltres sols tenim referència d'un llibre, "Calíban parla" de l'escriptor francès, Jean Guéhenno, traduït al català per Salvador Sarrà Serravinyals, que fou Conseller de Cultura de l'Ajuntament de la República i que morí exiliat a Xile l'any 1956. Ens constà que es feren altres publicacions que s'imprimiren als obradors de la Impremta Sallent.

Entre les entitats culturals que han editat algunes publicacions, cal esmentar les Agrupacions Narcís Giral, que l'any 1974, publicà el llibre de Pere Bigorra i Llobet, "Des del Vapor de la O", el qual és digne d'ésser conegut i llegit.

Són molts els llibres que han estat publicats per compte del propi autor, d'entitats i d'algun "mecenatge" o altre. En aquest quefer hi han treballat diferents impremtes locals, d'entre les quals ha destacat la Impremta Sallent per la seva perfecció i bon gust en l'art d'imprimir llibres, sobresortint els de bibliòfil. Com una simple pinzellada dels llibres que sortiren dels seus obradors, citarem els següents:

Ramón Ribera i Llovet. "Rebroll" (1906), "Del meu camí" (1914), "Ecloga" (1915), "Poemes i llegendes" (1916)...

Joan Arús i Colomer. "Nous poemes" (1924).

Joan Trias Fàbregas. "Dolor" (1937) (D'aquest llibre se'n féu un tiratge especial de 75 exemplars, amb paper de fil, numerats, dels quals, solament 25 foren posats a la venda).

Mossèn Camil Geis. "Obres de Mn. Camil Geis" (3 volums) en edició d'homenatge. Se'n féu un tiratge de 325 exemplars en paper acigronat i 15 exemplars en paper de fil "Guarro" numerats de l'1 al 15 i signats per l'autor. "Geòrgiques eucarístiques", "Festes senyalades", editada per la Fundació Mossèn Cardona. "Bestiari hagiogràfic" - Premi Ciutat de Barcelona 1968 - D'aquest llibre, també se'n féu una edició de bibliòfil amb un tiratge numerat de l'1 al 25. "De Primavera a Reravera", - edició d'homenatge, de la qual se'n féu una edició especial de bibliòfil de 100 exemplars numerats i amb paper de fil "Guarro" (1976) (Aquesta edició està exhaurida).

Ramón Moix i Cusidó. "Obra Poètica, edició d'homenatge, de la qual, se'n féu un tiratge especial de bibliòfil de 200 exemplars numerats i en paper de fil "Guarro" (1967) (Aquesta edició està exhaurida).

Joan Sallarès i Castells. "Diplomàcia" (1937) i "Bloc" - Premi Martí Peydró 1963.

Francesc Vila Plana. "Oasi" (1937) i "Els versos de Sant Llorenç" (1960).

Josep Rosell. "El rodal de Sabadell" - pròleg de Miquel Carreras Costajussà.

Miquel Carreras Costajussà. "Els elements d'Història de Sabadell, editat per la Comissió de Cultura del primer Ajuntament de la República, de la qual n'era Conseller-President, en Joan Mora i Adserà, que fou Diputat al Parlament de Catalunya. Aquest llibre, fou distribuït gratuïtament a tots els escolars durant la Diada de la Festa del Llibre de l'any 1932 per estimular-los a conèixer la història de Sabadell.

Foren moltíssimes més les edicions que sortiren de la Impremta Sallent, - "Garba" i "Alba" - però per la seva extensió, ens és impossible fer-ne una detallada relació, perquè l'espai de què disposem no ens ho permet. Intentarem fer-ho en una altra ocasió.

També la Impremta "La Noogràfica", imprimí, entre altres, un llibre del poeta Joan Trias Fàbregas, "Retorn i Adéu" (1949).

Igualment la Impremta M. Martí, edità la magnífica obra de Joan Sallarès i Castells, "A l'ombra del Campanar", que fou guardonada amb el Premi Martí Peydro 1967, l'edició de la qual, anà a càrrec de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Sabadell.

Desgranar una a una totes les impremtes locals que han editat

llibres d'autors sabadellencs, seria tasca molt extensa. De totes maneres, i sense establir comparacions d'ordre professional i tècnic, voldriem assenyalar entre altres, els noms de Linograf, Minerva, Gispert, Elias, Comas, Muntaner, etc, etc, que, cada una al seu estil, s'han acreditat amb les edicions i publicacions que els han estat encomanades.

Un dels llibres que s'ha publicat darrerament, és el de Dolors Viñas, "Estudi sobre l'obra literària de Bartomeu Soler" -un altre escriptor sabadellenc distingit amb el Premi Nacional de Literatura 1962 i amb més de 20 llibres publicats-, el qual fou imprès per Agulló-Costa.

La nostra pacífica investigació sobre llibres d'escriptors i poetes sabadellencs, ens permet de manifestar que Sabadell és, sens dubte, una de les ciutats de Catalunya i Espanya, amb més vocació per les lletres, fins a l'extrem que podem dir que són més de 300, els sabadellencs que han vist publicades les seves obres.

Tot això que hem dit, ho confirma el fet de tenir dos sabadellencs guardonats amb el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes: Joan Oliver i Pau Vila, l'un i l'altre, tenen publicats un estol de llibres que honoren la bibliografia catalana.

Cal remarcar també que, entre els nostres poetes, hi tenim Mestres en Gai Saber, com Joan Arús, Mn Camil Geis, a part d'altres tan prestigiosos com Ribot i Serra, Agnès Armengol, Joaquim Folguera, Mn Josep Cardona...

Tampoc no podem oblidar Joan Vila Casas -pintor, escriptor i poeta-, el qual porta publicat un bon nombre de llibres editats per "Proa" i "Selecta", tots amb èxit editorial.

També tenim un escriptor, Domènec Farrés i Plans, que té publicades diverses obres de teatre d'entre les quals, sobresurten "El testament del Sr. Recasens", "Realitats" ...

No ens manquen bons traductors i, d'entre aquests, citarem el nom de Lluís Mimó i Espinalt, que traduí del català a l'esperanto, l'obra de Carles Soldevila, "Civilitzats, tanmateix", "Tamen civilitzat", que ha assolit un gran èxit entre els seguidors del Doctor Zamenhof.

Cal assenyalar també, els noms de les germanes Lluïsa i Francesca Forrellad, la primera de les quals, fou guardonada amb el Premi Nadal 1953, i la segona, assolí un èxit ressonant amb la seva obra "Ponç Pilat", contribuint a enriquir la bibliografia teatral catalana.

Parlant de germans, cal remarcar els noms de Feliu i Lluís Elias Bracons, l'obra dels quals, és llargament coneguda en els medis intel·lectuals, per la seva aportació al camp de les lletres, al teatre, la pintura i a la ceràmica.

El mateix podem dir dels germans Oriol i Lluís Casassas i Simó, el primer dels quals, té publicats diversos llibres d'entre els que destaca "La Medicina Catalana del segle XX", i el segon, a part dels diferents llibres escrits sobre geografia i urbanisme, darrerament l'Editorial Aedos, li ha publicat el llibre "Barcelona, i la seva rodalia al llarg del temps", que fou escrit en col·laboració amb el seu Mestre, Pau Vila, de qui encara ens sembla sentir les seves paraules el dia de l'homenatge a l'Auditori de la Caixa d'Estalvis, quan digué:...el deixeble Casassas, ha sortit millor que el Mestre... L'últim llibre de Lluís Casassas, l'ha publicat recentment Edicions 62 i porta el títol "Les fires i mercats a Catalunya", el qual com tots els altres, és digne d'ésser conegut i llegit.

No oblidem que entre tants noms d'escriptors sabadellencs, no hem esmentat els noms il·lustres de patricis com són Fèlix Amat de Palou, Bosch i Cardellach, Sallarès i Salt, Sardà i Salvany, Dr. Lluís Carreras i tants i tants d'altres. Però, aquest és un capítol que mereix ésser tractat a part, si bé ens cal dir que moltes doctes plomes n'han parlat abastament, encara que opinem que sempre és actualitat parlar-ne.

Encara que sembli que ens hàgim desviat del comentari inicial sobre "LLIBRES SABADELLENCs", no és menys cert que en parlar de llibres, la ment se'ns en va cap als autors amb més o menys re-

putació. Per això n'hem volgut fer referència, si més no, perquè han contribuït a la seva manera, a fer possible omplir les nostres estanteries amb més de 400 llibres escrits per autors sabadellencs. Per a tots ells, la nostra admiració i el nostre reconeixement.

Abans de finalitzar, volem parlar d'un escriptor local que amb la seva constància i vocació a la ploma, assolí publicar 17 llibres, a més d'escriure molta lletra per a sardanes i corals. Es tracta del senzill sabadellenc Leandre Roura i Garriga, a qui la Gran Enciclopedia Catalana ha incorporat a les pàgines del seu 12 volum.

Són molts els sabadellencs que han publicat un llibre amb més o menys valor literari, però, no hi ha dubte que en cada un hi trobem pàgines d'interès i de curiositats. N'hi ha de científics, de tècnics, de literatura, de poesia, d'història, d'humor, etc, etc, però en tots ells hi trobem quelcòm que ens interessa, alligona i, si més no, ens agullona.

Un d'ells, escrit per un sabadellenc autodidacta, està destinat a una antiga professió per la qual hi han desfilat inicialment reputats metges com els Dr Santiago Ramón i Cajal -Premi Nobel de Medicina-, el Dr Manuel Corchan, de tanta fama a Catalunya, el Dr Ambrosi Paré, -creador de la Cirurgia- i també els sabadellencs Dr Vilarrubies i Dr Josep Mir i Marçet, com igualment el nostre poeta Mestre en Gai Saber, Mossèn Camil Geis. El títol d'aquest llibre, és: "Barberos y Peluqueros" (Técnica y Profesionalismo) i, encara que siguisorprenent, se n'han repetit diverses edicions amb èxit editorial, no solament a Catalunya i Espanya, sinó majorment en terres ibero-americanes on ha tingut una gran divulgació entre els professionals d'aquells països. Cal aclarir que possiblement el llibre tingué una bona acollida perquè fou el primer que s'escriu en el nostre país que tractà un tema tan simple com és el d'aquesta vella professió. I Sembla mentida, però és veritat!.

Un altre llibre que val la pena d'ésser llegit, és el que escriví el batlle Josep Mª Marçet, "Mi ciudad y yo", en el qual, hi ha pàgines molt interessants d'ésser conegudes.

També ens caldria parlar dels nostres periodistes i diaris sabadellencs, però tot quan podríem dir, està sobradament explicat a través del llibre de l'escriptor sabadellenc Joan Puig i Pujol, "86 anys de premsa local".

Per altre part, el degà dels periodistes locals, Lluís Papell i Comas, ja ens ha delectat repetides vegades a través de la seva ploma, d'un doll de vivències viscudes que formen part del seu arxiu sabadellenc. A propòsit d'aquest admirable amic, és possible que molts sabadellencs de la nova generació, ignorin que és l'autor de la lletra de la famosa sardana "Girona aimada".

Si ens ho proposéssim, podríem oferir un diccionari biogràfic de sabadellencs remarcables en el camp de les lletres, la poesia, la pintura, l'escultura, la música, el teatre, la indústria, etc, etc. Hom es quedaria marellat de veure-n'hi més de set cents, molts dels quals, ja figuren en diccionaris i enciclopèdies, si bé no hi son tots els que mereixen ser-hi.

Però, parlar d'això ara i aquí, és apartar-se totalment del tema d'aquests comentaris adreçats exclusivament als "LLIBRES SABADELLENCs". Per tant, donem per finalitzada la nostra col·laboració en aquests sis números de "QUADERN", i estariem molt satisfets si la lectura dels nostres comentaris hagués despertat la curiositat i l'interès dels lectors, i als estudiosos els agullonés a sadollar-se en fonts d'informació més sapient.

Poques ciutats com la de Sabadell, poden sentir-se honrades amb la fructificació continuada dels seus fills en el camp de les lletres, la ciència, les arts i altres activitats culturals.

Nosaltres, com a fervents sabadellencs, hem volgut aportar el nostre gra de sorra, amb l'única finalitat de contribuir a fer conèixer valors de la nostra ciutat, perquè cada dia sigui més coneguda i estimada pels seus fills. Coneixent-la i estimant-la, honrarem els que ens precediren en la tasca cultural i ens sentirem més honorats i defensors del nostre patrimoni espiritual, contra aquells que intenten destruir-la per ignorància, indiferència o adiforia.